

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ
ΚΙΚΗ ΚΟΝΤΟΜΗΝΑ
ΜΠΕΤΥ ΡΑΜΦΟΥ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΕΩΡΓΕΛΗΣ

Ενταῦθα δὴ ἄνδρες, ἔφη, ἄγριοι, διάπυροι ἰδεῖν, παρεστῶτες καὶ καταμανθάνοντες τὸ φθέγμα, τοὺς μὲν διαλαβόντες ἦγον, τὸν δὲ Ἄρδιαῖον καὶ ἄλλους συμποδίσαντες χεῖράς τε καὶ πόδας καὶ κεφαλὴν, καταβαλόντες καὶ ἐκδείραντες, εἶλκον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκτὸς ἐπ' ἄσπαλάθων κνάμπτοντες, καὶ τοῖς ἀεὶ παριοῦσι σημαίνοντες ὧν ἔνεκά τε καὶ ὅτι εἰς τὸν Τάρταρον ἐμπεσοῦμενοι ἄγοιντο.

www.poukamisas.gr

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος

Η συνεχής εκπαίδευση και αξιολόγηση των καθηγητών και ο συντονισμός όλων των διδασκόντων με ενιαίο πρόγραμμα και στρατηγική εξασφαλίζονται μέσω του ρόλου:

- Του ανά ειδικότητα Ακαδημαϊκού Υπευθύνου, ο οποίος αναλαμβάνει τον έλεγχο και το συντονισμό όλων των καθηγητών της ειδικότητάς του
- Του Δ/ντή Ακαδημαϊκού, ο οποίος μεταφέρει την εκπαιδευτική πολιτική των φροντιστηρίων στους Ακαδημαϊκούς Υπευθύνους

 φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

ΑΡΧΑΙΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑ (ΕΝΟΤΗΤΑ 14n)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. «**Ἀρδιαῖος ὁ μέγας**»: Με ποιον τρόπο χρησιμοποιεί ο Πλάτων τον χαρακτηρισμό «μέγας» στην περίπτωση του Αρδιαίου; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
2. «**δεινῶν θεαμάτων**»: Πώς εξηγείται το γεγονός ότι ο Πλάτων επέκρινε στο Γ' βιβλίο της *Πολιτείας* του τις ζοφερές αφηγήσεις των ποιητών για τη μεταθανάτια ζωή, ενώ στην παρούσα ενότητα παραθέτει δικές του με ανάλογο περιεχόμενο;
3. **εἰργασμένος, φάναι, οἰόμενος, παρεστῶτες, εἶλκον**: Για καθεμιά από τις λέξεις που σας δίνονται, να γράψετε δύο ομόρριζες, απλές ή σύνθετες, στη νέα ελληνική.
4. Ποιες κοινωνικές τάξεις απαρτίζουν την ιδεατή πολιτεία του Πλάτωνα και ποιος είναι ο ρόλος της καθεμιάς από αυτές;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Στην παρούσα ενότητα ο Σωκράτης αναπαράγει στην ομήγουρη, που έχει συγκεντρωθεί στην κατοικία του Κέφαλου, την αφήγηση του Ἡρα, ενός γενναίου πολεμιστή από τη Μ. Ασία, σχετικά με τη μεταθανάτια τύχη της ψυχής του Αρδιαίου. Θα πρέπει βέβαια να τονιστεί ότι ο Αρδιαῖος δεν είναι υπαρκτό πρόσωπο, αλλά αποτελεί επινοήση του Πλάτωνα, με στόχο να λειτουργήσει ως σύμβολο ενός συγκεκριμένου ανθρώπινου τύπου -του τυράννου- με διαχρονική και καθολική ισχύ. Σύμφωνα λοιπόν με το πλατωνικό κείμενο, ο Αρδιαῖος, κατά τη διάρκεια της επίγειας ζωής του, είχε διαπράξει ορισμένα από τα πιο ειδεχθή και αποτρόπαια εγκλήματα, όπως πατροκτονία και αδελφοκτονία («γέροντα πατέρα ἀποκτείνας καὶ πρεσβύτερον ἀδελφόν»), προκειμένου να καταλάβει εκνόμεως την εξουσία. Ταυτόχρονα, όπως αφήνεται να εννοηθεί, είχε καταλύσει κάθε αρχή ηθικής και δικαίου, επιβάλλοντας ένα φαύλο καθεστώς που στηριζόταν στη βία και στην αυθαιρεσία («καὶ ἄλλα δὴ πολλά τε καὶ ἀνόσια εἰργασμένος»). Από την άλλη πλευρά, το επίθετο «μέγας», με το οποίο χαρακτηρίζεται ο Αρδιαῖος, έχει θετικό σημασιολογικό φορτίο και αποδίδεται σε άτομα με ηθική ακεραιότητα και αξιόλογη κοινωνική προσφορά ή με σπουδαία επιτεύγματα στον τομέα δράσης τους. Κατά συνέπεια, η απόδοση από τον Πλάτωνα ενός τέτοιου χαρακτηρισμού στο πρόσωπο του Αρδιαίου ενέχει το στοιχείο της ειρωνείας, εφόσον ένας τύραννος κάθε άλλο παρά «μέγας», δηλαδή σπουδαῖος ή ξακουστός, μπορεί να είναι.
2. Η όλη παρουσίαση από τον Πλάτωνα στη συγκεκριμένη ενότητα των τιμωριών που υφίστανται οι άδικοι στη μεταθανάτια ζωή προκαλεί φρίκη και αποτροπιασμό στον αναγνώστη. Έτσι, ορισμένοι μελετητές εντοπίζουν στα λεγόμενα του φιλοσόφου στο σημείο αυτό μια αντίφαση σε σχέση με όσα ο ίδιος είχε υποστηρίξει στο Γ' Βιβλίο της Πολιτείας. Εκεί είχε επικρίνει δριμύτατα ανάλογες αφηγήσεις των ποιητών, επειδή ενέσπειραν στις ψυχές των ανθρώπων το φόβο προς την ιδέα του θανάτου. Η αντίφαση αυτή αίρεται, αν αναλογιστεί κανείς ότι:
  - α. στο Γ' Βιβλίο, η συζήτηση αφορά στην ορθή διαπαιδαγώγηση των νέων της ιδεώδους πολιτείας, και ιδιαίτερα εκείνων που προορίζονται για την ανάληψη δημόσιων αξιωμάτων, ώστε να αποκτήσουν υψηλό και γενναίο φρόνημα και να μη φοβούνται ούτε καν τον θάνατο παρά μόνο τη δουλεία. Επομένως, σε μια τέτοια περίπτωση, αφηγήσεις που ελεεινολογούν συλλήβδην το θάνατο και περιγράφουν τη μεταθανάτια ύπαρξη των ψυχών ως κατάσταση ιδιαίτερα δυσάρεστη για εκείνες, ανεξάρτητα από το είδος των πράξεων που είχαν τελέσει στην επίγεια ζωή τους, απορρίπτονται από τον Πλάτωνα ως αναγνώσματα ακατάλληλα για τη διάπλαση υψηλοφρόνων και γενναιοφρόνων χαρακτήρων
  - β. στην παρούσα ενότητα, η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από το ζήτημα των μεταθανάτιων απολαβών και τιμωριών, που οι κριτές της αιωνιότητας επιφυλάσσουν στους δίκαιους και τους άδικους αντίστοιχα ανθρώπους. Κατά συνέπεια, η περιγραφή της μεταθανάτιας μεταχείρισης των άδικων -και μόνο- ανθρώπων επιβάλλεται να δοθεί με τα μελανότερα χρώματα, ώστε να καταδειχθούν πλήρως οι ολέθριες -και, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ανεπανόρθωτες- επιπτώσεις της αδικίας στην ψυχή του ατόμου, ακόμα και επέκεινα του αισθητού κόσμου.
3. **εἰργασμένος**: εργασία, πάρεργο **φάναι**: φήμη, πρόφαση **οἰόμενος**: οίηση, οηματοίας **παρεστῶτες**: στάση, διάστημα **εἶλκον**: έλξη, ανέλκυση.
4. Βλ. εισαγωγή σχολικού βιβλίου, «Οι τρεις τάξεις», σελ. 96-97: «Τριμερής είναι λοιπόν ... και συνάμα υπηρετεί το πλήθος».

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ίσοκράτους Ἀρεοπαγίτικός, 78-79

Ἡμεῖς γὰρ ἦν μὲν οὕτως οἰκοῦμεν τὴν πόλιν ὥσπερ νῦν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ καὶ βουλευσόμεθα καὶ πολεμήσομεν καὶ βιωσόμεθα καὶ σχεδὸν ἅπαντα καὶ πεισόμεθα καὶ πράξομεν ἅπερ ἔν τε τῷ παρόντι καιρῷ καὶ τοῖς παρελθούσι χρόνοις· ἦν δὲ μεταβάλωμεν τὴν πολιτείαν, δῆλον ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἷά περ ἦν τοῖς προγόνοις τὰ πράγματα, τοιαῦτ' ἔσται καὶ περὶ ἡμᾶς· ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτευμάτων καὶ τὰς πράξεις ὁμοίας αἰεὶ καὶ παραπλησίας ἀποβαίνειν. Δεῖ δὲ τὰς μεγίστας αὐτῶν παρ' ἀλλήλας θέντας βουλευσασθαι, ποτέρας ἡμῖν αἰρετέον ἐστίν. Καὶ πρῶτον μὲν σκεψόμεθα τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους, πῶς πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν διέκειντο καὶ πῶς νῦν ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ἐλάχι- στον μέρος τὰ γένη ταῦτα συμβάλλεται πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅταν ἔχη κατὰ τρόπον ἡμῖν.

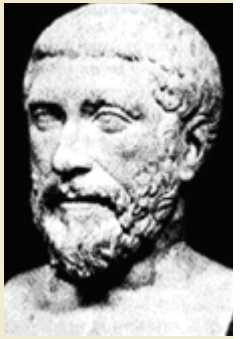
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να αποδώσετε το απόσπασμα στη νέα ελληνική.
2. **ἅπαντα, ἅπερ, τοῖς παρελθούσι, τὰς πράξεις, τὰς μεγίστας:** Να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό.
3. Να γράψετε το ζητούμενο τύπο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
οἰκῶμεν: το α' ενικό οριστικής παρατατικού στην ίδια φωνή
πράξομεν: το γ' ενικό προστακτικής παρακειμένου στη μέση φωνή
μεταβάλωμεν: το γ' πληθυντικό ευκτικής στον ίδιο χρόνο και στην ίδια φωνή
ἀποβαίνειν: τον ίδιο τύπο στον μέλλοντα
θέντας: το β' ενικό οριστικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
4. **ἅπαντα, κατὰ τὸν λόγον, τῶν αὐτῶν, ὁμοίας, βουλευσασθαι:** Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους παραπάνω όρους.
5. **«ποτέρας ἡμῖν αἰρετέον ἐστίν»:** Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των όρων της πρότασης και να αναλυθεί το ρηματικό επίθετο.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

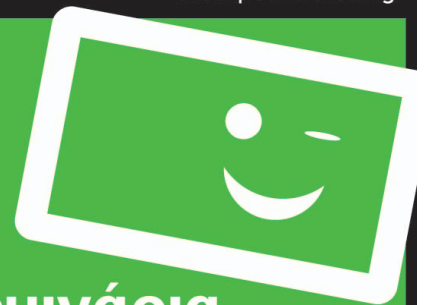
1. Εμείς λοιπόν, εάν συνεχίσουμε να διοικούμε την πόλη κατ' αυτόν τον τρόπο, όπως και τώρα, είναι αδύνατον να μη σκεπτόμαστε και να μην πολεμούμε και να μη ζούμε, αλλά και να μην παθαίνουμε και να μην κάνουμε σχεδόν όλα όσα (παθαίνουμε και κάνουμε) την παρούσα περίοδο αλλά και τα προηγούμενα χρόνια· εάν όμως μεταβάλουμε το πολίτευμα, είναι φανερό ότι, όπως ακριβώς ήταν τα πράγματα την εποχή των προγόνων μας, έτσι θα είναι και τώρα· γιατί είναι αναπόφευκτο από τα ίδια πολιτεύματα να προκύπτουν ὁμοιες ἢ παρόμοιες πράξεις. Είναι ἀνάγκη μάλιστα, αφού παραβάλουμε τις πιο σημαντικές από αυτές, να σκεφθούμε ποιες πρέπει να επιλέξουμε. Και πρώτα-πρώτα ας σκεφθούμε ποια στάση είχαν απέναντι σ' εκείνη τη μορφή πολιτεύματος οι Ἕλληνες και οι βάρβαροι και ποια στάση κρατούν τώρα απέναντί μας. Διότι δεν είναι μικρή ἡ συμβολή των εθνοτήτων αὐτῶν στη δική μας ευημερία, ὅταν μας συμπεριφέρονται με τον ἀρμόζοντα τρόπο.
2. **ἅπαντα:** ἅπαν
ἅπερ: ὅπερ
τοῖς παρελθούσι: τῷ παρελθόντι
τὰς πράξεις: τὴν πράξιν
τὰς μεγίστας: τὴν μεγίστην
3. **οἰκῶμεν:** ὄκουν
πράξομεν: πεπράχθω
μεταβάλωμεν: μεταβάλοιεν
ἀποβαίνειν: ἀποβήσεσθαι
θέντας: τίθης
4. **ἅπαντα:** σύστοιχο αντικείμενο στα ρ. «πεισόμεθα» και «πράξομεν»
κατὰ τὸν λόγον: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει τρόπο και προσδιορίζει το ρήμα ἔσται
τῶν αὐτῶν: επιθετικός προσδιορισμός στο «πολιτευμάτων» (ὁμοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός)
ὁμοίας: κατηγορούμενο στο «τὰς πράξεις» μέσω του συνδετικού ἀπαρεμφάτου «ἀποβαίνειν»
βουλευσασθαι: τελικό ἀπαρέμφατο, υποκείμενο στο ἀπρόσωπο ρ. δεῖ.
5. **«ποτέρας ἡμῖν αἰρετέον ἐστίν»:** **αἰρετέον ἐστίν:** ρήμα (ἀπρόσωπη σύνταξη), **ἡμῖν:** δοτική προσωπική του ενεργούντος πρόσωπου από το «αἰρετέον ἐστίν», **ποτέρας:** αντικείμενο στο «αἰρετέον ἐστίν». Το ρηματικό επίθετο σχηματίζει ἀπρόσωπη σύνταξη, γι' αὐτὸ και εἶναι σε ενεργητική διάθεση. Η ἀνάλυσή του γίνεται ως εξής: ποτέρας δεῖ ἡμᾶς αἰρεῖσθαι.

ΠΡΟΚΛΟΣ
(412-485 μ.Χ.)

Ἕλληνας νεοπλατωνικός φιλόσοφος με καταγωγή από την Λυκία που γεννήθηκε στη βυζαντινή Κωνσταντινούπολη και πέθανε στην Αθήνα. Η Αθήνα ήταν το επίκεντρο των σπουδών του και του έργου του, αφού εκεί θίπτευσε δίπλα στον μεγάλο Πλούταρχο και επίσης στον Συνέσιο, ενώ διετέλεσε διευθυντής της «Πλατωνικής Ακαδημίας» που έκλεισε αργότερα (529) ο Ιουστινιανός... Η δραστηριότητά του εντοπίζεται κυρίως σε μια μεθοδική προσπάθεια να εντάξει όλες τις παλαιότερες φιλοσοφικές θεωρίες μέσα σε μία αυστηρή ταξινόμηση των ιδεών και γι' αυτό ονομάστηκε. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι νεότεροι μελετητές τον αποκάλεσαν "Χέγκελ της αρχαιότητας". Στο επίκεντρο των μελετών και του έργου του ήταν βέβαια η φιλοσοφία του Πλάτωνα και συγκεκριμένα η ανάδειξη της μεταφυσικής υπόστασής της. Τα κυριότερα πονήματά του είναι: σχόλια στους διαλόγους "Αλκιβιάδης Α'", "Παρμενίδης", "Κρατύλος", "Πολιτεία" και "Τίμαιος" του Πλάτωνα, τα θεωρητικά "Στοιχειώσις θεολογική", όπου πραγματεύεται τη μεταφυσική διάρθρωση του ὄντος, "Εἰς τὴν Πλάτωνος θεολογίαν" κ.ά., υπομνήματα σε ἔργα του Ησίοδου, Ομήρου, Ευκλείδη, Πτολεμαίου κ.ά.

www.poukamisas.gr

Σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικού προσωπικού

Η διοργάνωση σεμιναρίων έχει στόχο την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα κυρίως διδακτικών προσεγγίσεων του γνωστικού τους αντικειμένου.

Το περιεχόμενο των σεμιναρίων για κάθε μάθημα περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Ανάλυση της διδακτέας ύλης του εν λόγω μαθήματος
- Διαδραστική επεξεργασία της θεωρίας και των ασκήσεων μέσω του διαλόγου και της ανταλλαγής απόψεων και σχολιασμών